

ANNA KAPAŁA

Prawne pojęcie agroturystyki

1. W prawie polskim nie jest znane prawne pojęcie agroturystyki. W różnych aktach prawnych występują opisowe jej określenia, takie jak „wynajmowanie przez rolników pokoi” czy „świadczenie w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów”. Definicji agroturystyki nie podają też przepisy wspólnotowe. Stosują one szerszy termin turystyki wiejskiej, obejmujący wszelkie przejawy działalności turystycznej wykonywanej na obszarach wiejskich¹.

Na uwagę zasługuje prawodawstwo włoskie, gdzie pojęcie agroturystyki jest precyzyjnie zdefiniowane, a dotyczące jej uregulowania zostały zawarte w odrębnym akcie prawnym. Za przykład i punkt odniesienia uściślenia definicji agroturystyki w Polsce może posłużyć włoska ustawa ramowa nr 96/2006², będąca owocem ponad dwudziestoletniego doświadczenia Włoch w stosowaniu i stanowieniu prawa z zakresu agroturystyki. Celem zdefiniowania agroturystyki we Włoszech było zakwalifikowanie jej jako działalności rolniczej, co umożliwiło przedsiębiorcy rolnemu wykonywanie aktywności handlowej, jaką jest turystyka, przy zachowaniu uprzywilejowanego statusu przedsiębiorcy rolnego³.

¹ Zob. np. art. 52 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Dz. U. WE, L 277/1, z 21 października 2005 r. Wsparcie przewidziane w rozporządzeniu, dotyczące środków w celu różnicowania gospodarki wiejskiej, obejmuje także prowadzenie na obszarach wiejskich działalności związanej z turystyką.

² Ustawa nr 96 z 20 lutego 2006 r. o agroturystyce, „Gazzetta Ufficiale”, nr 63 z 16 marca 2006 r.

³ Należy nadmienić, że agroturystyka po raz pierwszy została zdefiniowana we Włoszech jako działalność „powiązana” i komplementarna w stosunku do działalności rolniczych „z natury” w ustawie o agroturystyce nr 730 z 1985 r. („Gazzetta Ufficiale”, nr 295 z 16 grudnia 1985 r.), a następnie w dekrete z 2001 r. nowelizującym kodeks cywilny (dekret z mocą ustawy

Polskie przepisy również przewidują łagodniejszy reżim rolny dla takiej formy turystyki wiejskiej, która jest prowadzona przez rolnika w gospodarstwie rolnym. Z jednej strony ustawodawca wyróżnia tę działalność, rezerwując dla niej pewne ułatwienia⁴, z drugiej jednak nie wyodrębnił jej jako kategorii prawnej. Brak definicji precyzującej jej zakres podmiotowy i przedmiotowy powoduje konieczność sięgania do nie zawsze spójnych przepisów, stosujących niejednorodną terminologię dotyczącą podstawowych pojęć, takich jak „rolnik” czy „gospodarstwo rolne”. Dodatkowe utrudnienie wynika z umiejscowienia w różnorodnych aktach prawnych kryteriów warunkujących zastosowanie ułatwień. Dlatego konieczne jest sprecyzowanie definicji agroturystyki, a więc określenie kształtu działalności, która podlega reżimowi rolnemu. Podjęcie niniejszej tematyki uwzględnia postulaty zgłaszane w doktrynie, że warto „torować drogę rolniczo-komplementarnej turystyce, traktując jej rozwój na równi z rozwojem produkcji”⁵.

W literaturze polskiej jest wiele publikacji prezentujących różne aspekty marketingowe i ekonomiczne działalności agroturystycznej. Pomijane natomiast lub traktowane w powierzchowny sposób są jej regulacje prawne, w tym zagadnienie prawnego pojęcia agroturystyki⁶. Celem niniejszej pracy jest próba sformułowania prawnej definicji agroturystyki. W szczególności chodzi o uściślenie zakresu podmiotowego i przedmiotowego tego pojęcia, przy czym punktem odniesienia dla rozważań będzie definicja wprowadzona w prawie włoskim. Na podstawie analizy porównawczej zostaną sformułowane wnioski *de lege ferenda*.

2. Według definicji zawartej w art. 2 włoskiej ustawy nr 96/2006, działalnością agroturystyczną jest „działalność przyjmowania i gościnności wykonywana przez przedsiębiorców rolnych (zdefiniowanych w art. 2135 wł. k.c.) także w formie spółek kapitałowych osobowych lub stowa-

nr 228/2001 w sprawie orientacji i modernizacji rolnictwa, „Gazzetta Ufficiale”, nr 137 z 15 czerwca 2001 – Suplement Zwyczajny nr 149).

⁴ Chodzi zwłaszcza o wyłączenie z zakresu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i o zwolnienia podatkowe.

⁵ Tak M. Błażejczyk, *Prawno-rolne aspekty rozwoju wiejskiej turystyki*, „Prawo Rolne” 1993, nr 3, s. 81.

⁶ Zob. np. M. Sznajder, L. Przezbórska, *Agroturystyka*, Warszawa 2006; *Agroturystyka i usługi towarzyszące*, red. W. Musiał, Kraków 2005; *Rozwój agroturystyki i jej wpływ na przeobrażenia w rolnictwie i na wsi*, red. M. Dąbrowska, Olsztyn 2000; J. Raciborski, *Uregulowania prawne agroturystyki i turystyki wiejskiej – próba oceny*, „Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej im. H. Kołłątaja w Krakowie” 2003, nr 90, s. 93 i n.; M. Błażejczyk, op. cit., s. 79 i n.

rzyszonych ze sobą, przy wykorzystaniu własnego gospodarstwa w powiązaniu z uprawą gruntu, gospodarką leśną i hodowlą zwierząt”.

Podmiotem uprawnionym do wykonywania działalności agroturystycznej jest przedsiębiorca rolny⁷ w rozumieniu art. 2135 wł. k.c.⁸ W polskim ustawodawstwie nie występuje pojęcie przedsiębiorcy rolnego, ale można je odnieść (z pewnymi zastrzeżeniami) do funkcjonalnego pojęcia gospodarstwa rolnego⁹. Ustawodawca włoski wprowadził tę kategorię, aby zapewnić bardziej równorzędną pozycję przedsiębiorcy rolnego wobec przedsiębiorców z innych działów gospodarki. Jednocześnie zapewnił ulgi i ułatwienia, które mają złagodzić słabości rolnictwa wynikające z uzależnienia od warunków przyrodniczych i klimatycznych¹⁰. Upoważnieni do wykonywania działalności agroturystycznej są także przedsiębiorcy rolni w formie spółki handlowej, osobowej lub zrzeszeni (np. w konsorcja lub grupy producentów rolnych), pod warunkiem że wykorzystują do jej prowadzenia własne gospodarstwa. Punkt 2 omawianego artykułu rozszerza zakres podmiotowy o członków rodziny przedsiębiorcy rolnego i jego pracowników. Podmioty spoza przedsiębiorstwa rolnego mogą wykonywać usługi pomocnicze. Warto zauważyć, że uprawnienie podmiotów zbiorowych do działań w zakresie agroturystyki jest zgodne ze wspólnotową definicją rolnika z art. 2 lit. a) rozporządzenia 1782/2003¹¹. Wydaje się, że intencją

⁷ Szerzej na temat pojęcia przedsiębiorcy rolnego zob. A. Szymecka, *Przedsiębiorstwo rolne we włoskim systemie prawnym*, „Przegląd Prawa Rolnego” 2007, nr 2, s. 175 i n.; R. Budzinowski, *Nowa definicja przedsiębiorcy rolnego we włoskim kodeksie cywilnym*, „Studia Iuridica Agraria”, t. III, Białystok 2002, s. 91 i n.; idem, *Koncepcja gospodarstwa rolnego w prawie rolnym*, Poznań 1992.

⁸ Jest nim podmiot, który prowadzi jedną z następujących działalności: uprawę ziemi, leśnictwo, hodowlę zwierząt oraz tzw. działalności powiązane. Uzyskanie kwalifikacji przedsiębiorcy rolnego uzależnione jest od spełnienia ogólnych przesłanek przedsiębiorstwa określonych w art. 2082 wł. k.c. Przedsiębiorcą rolnym jest zatem ten, kto zawodowo prowadzi działalność rolniczą polegającą na produkcji dóbr z przeznaczeniem na rynek.

⁹ R. Budzinowski, *Koncepcja gospodarstwa...*, s. 98 i n. Według R. Budzinowskiego można mówić o procesie kształtowania się kategorii prawnej przedsiębiorstwa rolnego, o czym może świadczyć analiza różnych ujęć funkcjonalnych pojęcia gospodarstwa rolnego, traktujących gospodarstwo rolne jako formę prowadzenia działalności rolniczej.

¹⁰ Za R. Budzinowskim, *Nowa definicja...*, s. 100.

¹¹ Według art. 2 lit. a) rozporządzenia 1782/2003, „rolnik” oznacza osobę fizyczną lub prawną, bądź grupę osób fizycznych lub prawnych, bez względu na status prawny takiej grupy i jej członków w świetle prawa krajowego, których gospodarstwo znajduje się na terytorium Wspólnoty, określonym w art. 299 Traktatu, oraz które prowadzą działalność rolniczą. Włoskie przepisy przewidują w art. 2 dekretu z mocą ustawy nr 99 z 29 marca 2004 r., że „spółkami rolnymi” są spółki, których celem jest wykonywanie wyłącznie działalności, o których mowa w art. 2135 wł. k.c. Na tego rodzaju spółki ustawodawca rozszerzył pewne przywileje zarezer-

ustawodawcy było nie tylko precyzyjne wskazanie zakresu podmiotowego, ale też wsparcie samej działalności agroturystycznej poprzez umożliwienie wykonywania jej przez wiele podmiotów.

Podmioty wskazane w omawianym art. 2 muszą posiadać własne gospodarstwa rolne i wykorzystywać je do wykonywania działalności agroturystycznej. Pojęcie gospodarstwa rolnego zawarte we włoskiej definicji ma znaczenie przedmiotowe i oznacza zespół składników, podobnie jak w prawie polskim. Jednak warunkiem istnienia działalności agroturystycznej według włoskiego ustawodawcy jest istnienie przedsiębiorstwa rolnego, rozumianego jako zawodowa działalność rolnicza zorganizowana w celu produkcji lub wymiany dóbr i usług. Działalność agroturystyczna wykonywana w gospodarstwie rolnym, które z racji swej natury nie prowadzi zawodowej działalności produkcyjnej, stałaby się dominującą działalnością, co doprowadziłoby do powstania przedsiębiorstwa handlowego. Warto dodać, że kryterium wyodrębnienia przedsiębiorstwa rolnego jest rodzaj działalności, a nie obecność gruntu, dlatego agroturystyka może być prowadzona w gospodarstwie nieposiadającym gruntów.

Włoski ustawodawca nie mówi o gospodarstwie czy przedsiębiorstwie agroturystycznym, ale zawsze o przedsiębiorstwie rolnym, w ramach którego wykonywane są działalności agroturystyczne powiązane z działalnością rolniczą „z natury”. Koncepcja „powiązania” we Włoszech ma charakter normatywny i została określona w kodeksie cywilnym¹². Art. 2135 ust. 3 wł. k.c. umiejscawia działalności przyjmowania i gościnności wśród działalności przedsiębiorstwa rolnego, jako „powiązane” z działalnościami rolnymi, jeżeli spełnione są łącznie kryteria podmiotowe i przedmio-

wowane dla bezpośredniego producenta rolnego (*coltivatore diretto*), uwarunkowane spełnieniem określonych przesłanek (zob. dekret z mocą ustawy nr 101 z 27 maja 2005 r. oraz nr 99/2004). Art. 1, ust. 2 dekretu z mocą ustawy nr 228/2001 stanowi, że za przedsiębiorcę rolnego uważa się spółdzielnie przedsiębiorców rolnych (*le cooperative*), i ich konsorcja, jeżeli dla wykonywania działalności, o których mowa w art. 2135 wł. k.c., wykorzystują w przeważającej mierze produkty wspólników, lub dostarczają w przeważającej mierze wspólnikom dobra i usługi ukierunkowane na pieczę i rozwój cyklu biologicznego.

¹² Według art. 2135 wł. k.c.: „[...] przez działalności powiązane, wykonywane przez tego samego przedsiębiorcę rolnego, rozumie się, w każdym razie, działalności polegające na obrabianiu, przetwarzaniu, komercjalizacji i podnoszeniu wartości, odnoszone do produktów otrzymanych w większości z uprawy gruntu, lasu oraz hodowli zwierząt. Pojęcie to obejmuje także działalność ukierunkowaną na dostarczanie dóbr lub świadczenie usług, przy wykorzystaniu w większości urządzeń lub zasobów gospodarstwa, które są normalnie stosowane do wykonywania działalności rolniczej, a także działalności polegające na podnoszeniu wartości terytorium i dziedzictwa wiejskiego oraz leśnego albo też na przyjmowaniu osób i gościnności”.

towe¹³. Kryterium podmiotowe polega na tym, że wykonujący działalność agroturystyczną musi być przedsiębiorcą rolnym i prowadzić jednocześnie podstawową działalność rolniczą. Kryterium przedmiotowe oznacza, że działalność agroturystyczna musi być realizowana przy użyciu (przeważającym) zasobów gospodarstwa rolnego¹⁴. Tak więc art. 2 wytycza wyraźne granice agroturystyki w celu umiejscowienia jej w ramach działalności przedsiębiorstwa rolnego i w ramach jego reżimu prawnego.

Poprzez zastosowanie kryteriów „powiązania”, wyznaczających rozmiar i sposób prowadzenia działalności agroturystycznej, włoski ustawodawca chciał wykluczyć takie formy usług turystycznych, które – choć wykonywane na terenach wiejskich – nie kwalifikują się jako rolnicze działalności powiązane. Zwraca także uwagę na to, żeby nie kreować nierównych warunków konkurencji między przedsiębiorcą rolnym a innymi operatorami turystyki *tout court*¹⁵.

3. We Włoszech działalnością agroturystyczną jest przyjmowanie i gościnność (art. 2 pkt 1 ustawy 96/2006). Przez „gościnność” należy rozumieć oferowanie turyście noclegu, a przez „przyjmowanie” jakąkolwiek usługę świadczoną turyście przez przedsiębiorcę rolnego w swoim gospodarstwie. Art. 2 pkt 3 ustawy 96/2006 wymienia jeszcze cztery inne rodzaje działalności agroturystycznych. Należy do nich gościnność w kwaterach lub udostępnianie turystom otwartej przestrzeni w celach wypoczynkowych.

Kolejny punkt wymienia podawanie posiłków i napojów składających się w przeważającej części z produktów pochodzących z własnego lub okolicznych gospodarstw. Wśród produktów tych mogą znajdować się także wyroby alkoholowe i spirytusowe. Wskazane jest szczególnie podawanie produktów typowych i posiadających oznaczenia geograficzne oraz wpisanych na krajową listę tradycyjnych produktów żywnościowych. Nie-

¹³ Na temat pojęcia działalności powiązanych zob. A. Germanò, *L'impresa agricola*, „Diritto e Giurisprudenza Agraria e dell'Ambiente” 2001, nr 9 – 10, s. 504 i n.; R. Budzinowski, *Nowa definicja...*, s. 87 i n.; A. Kapała, *Agroturystyka jako rodzaj działalności rolniczej w prawie włoskim*, „Przegląd Prawa Rolnego” 2007, nr 2, s. 203 i n.

¹⁴ Wykorzystywanie własnego gospodarstwa oznacza wykorzystywanie dóbr, które je tworzą. Są nimi (zgodnie z art. 2555 wł. k.c.): „[...] dobra zorganizowane przez przedsiębiorcę dla prowadzenia przedsiębiorstwa”. Ustawodawca włoski zastrzegł dodatkowo, że chodzi o te dobra, które są normalnie stosowane w działalności rolniczej „z natury”, a więc te, które znajdują się na terenie gospodarstwa.

¹⁵ F. Albisinni, C. A. Graziani, P. Urbani, *Legge 5 dicembre 1985, n. 730 Disciplina dell'agriturismo*, „Le Nuove Leggi Civili Commentate” 1986, nr 9, s. 742.

spełnienie tego warunku powoduje, że podawanie posiłków nie może być kwalifikowane jako działalność agroturystyczna¹⁶. We Włoszech polityka promocji tych produktów odgrywa istotną rolę, stanowią one bowiem dochodową gałąź wytwórstwa rolno-żywnościowego i ważny element dziedzictwa kulinarnego Włoch.

Trzecią wyszczególnioną działalnością jest organizowanie degustacji produktów wytworzonych w gospodarstwie, w tym także wina. Agroturystyka obejmuje ponadto organizację imprez rekreacyjnych, kulturalnych, dydaktycznych, sportowych, a także wycieczki i hipoturystykę. Działania te powinny być ukierunkowane na dowartościowywanie terytorium i dziedzictwa wiejskiego.

Usługi rekreacyjne mogą być organizowane także poza terenem gospodarstwa rolnego, natomiast gościnność i przyjmowanie może odbywać się tylko w budynkach istniejących na gruntach rolnych (*nel fondo*). Ustawodawca nie wymaga, aby budynki miały od początku charakter mieszkalny. Ich zaadaptowanie na cele agroturystyczne jest wystarczającą przesłanką do zakwalifikowania ich jako mieszkalne pod każdym względem (art. 3 ustawy 96/2006). Takie sformułowanie miało na celu zachęcenie rolników do wykorzystywania i restaurowania tradycyjnych zabudowań wiejskich.

Przyjmowanie i gościnność, tak jak wszystkie wymienione usługi, mogą oddzielnie stanowić działalność agroturystyczną. Ustawa pozostawia zatem szerokie możliwości organizowania agroturystyki w różnych formach, zastrzegając jedynie warunek, aby dana forma aktywności spełniała ustalone kryteria powiązania z działalnością ściśle rolniczą i aby sprzyjała realizacji celów ustanowionych w ustawie¹⁷.

Włoski ustawodawca w trosce o zachowanie rolniczego charakteru agroturystyki zastrzega w art. 4 pkt 2, że działalności rolnicze „z natury” muszą pozostać „przeważające”. Mogą być uznane za takie, gdy przyjmowanie czy podawanie posiłków i napojów wykonywane jest najwyżej dla 10 gości (art. 4 pkt 3). Ponadto, według art. 2 pkt 5, dochód z działalności agroturystycznej jest uważany za dochód rolny. Takie sformułowanie świadczy o kompleksowym podejściu ustawodawcy do dyscypliny agroturystyki i zapobiega sytuacjom, w których organy administracyjne mogłyby, w świetle innych regulacji, błędnie zakwalifikować świadczone

¹⁶ Zob. C. A. Graziani, *Definizione dell'attività agrituristica*, w: *Legge 20 febbraio 2006 n. 96 Disciplina dell'agriturismo*, „Rivista di Diritto Agrario” 2006, nr 4, s. 424.

¹⁷ *Ibidem*, s. 435.

usługi jako nieagroturystyczne, np. dla celów podatkowych lub ubezpieczeniowych.

Przeprowadzona analiza pozwala wykazać, jak precyzyjnie i kompleksowo ustawodawca włoski ukształtował definicję agroturystyki. Taka uporządkowana i jasna konstrukcja prawna niewątpliwie sprzyja rozwojowi agroturystyki.

4. Na gruncie prawa polskiego wyodrębnienie definicji agroturystyki, wymaga sięgnięcia do przepisów różnych aktów prawnych, w tym zwłaszcza do ustawy o swobodzie działalności gospodarczej¹⁸ i ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych¹⁹. Na wstępie należy zaznaczyć, że w Polsce świadczenie usług turystycznych na wsi podlega przepisom ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, tak jak działalność usługowa, w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej, jej ewidencjonowania i prowadzenia. Jednak ustawodawca w art. 3 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (dalej: ustawa o s.dz.g.) wyłączył z jej zakresu usługi turystyczne wykonywane przez rolników jako dodatkowe zajęcie przy okazji prowadzenia gospodarstwa rolnego. W myśl omawianego artykułu, „[...] przepisów ustawy nie stosuje się do działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów”.

Art. 3 ustawy o s.dz.g. jest podstawowym przepisem określającym zakres przedmiotowy i podmiotowy agroturystyki. Z treści tego artykułu można wyprowadzić definicję agroturystyki o następującym brzmieniu: działalność agroturystyczna polega na wynajmowaniu przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych oraz na świadczeniu w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów²⁰.

Jeżeli chodzi o zakres podmiotowy, można zauważyć, że nie podlega przepisom ustawy jedynie działalność wykonywana przez rolników, czyli osoby, które równocześnie prowadzą gospodarstwo rolne²¹. W prawie polskim występują różne definicje rolnika, ale ustawodawca w art. 3 nie wskazał aktu prawnego, z którego należy przyjąć definicję dla potrzeb

¹⁸ Ustawa z 2 lipca 2004 r., tekst jedn.: Dz. U. 2007, Nr 155, poz. 1095 z późn. zm.

¹⁹ Ustawa z 26 lipca 1991 r., tekst jedn.: Dz. U. 2000, Nr 14, poz. 176 ze zm.

²⁰ Zob. M. Szydło, *Swoboda działalności gospodarczej*, Warszawa 2005, s. 66.

²¹ W. J. Katner, *Prawo działalności gospodarczej*, Kraków 2004, s. 44-45.

ustawy o s.d.z.g.²² Do pojęcia rolnika, w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, odsyła (w odniesieniu m.in. do działalności wynajmowania pokoi przez rolników) § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013²³.

Na podstawie treści definicji rolnika występujących w prawie polskim można przyjąć, że art. 3 uprawnia do wykonywania agroturystyki rolnika-osobę fizyczną, prowadzącą na własny rachunek jako posiadacz (samoistny lub zależny) gospodarstwo rolne. W świetle art. 6 pkt 2 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, uważa się, że osoba fizyczna osobiście prowadzi gospodarstwo rolne, jeżeli podejmuje wszelkie decyzje dotyczące prowadzenia działalności rolniczej w tym gospodarstwie²⁴. Art. 3 ustawy o s.d.z.g. nie nakazuje wykonywania wszystkich wymienionych w nim działalności osobiście. Można więc przyjąć, że przy prowadzeniu agroturystyki dopuszczalne jest korzystanie z pomocy osób trzecich.

Polski ustawodawca, w odróżnieniu od włoskiego, nie upoważnił do wykonywania działalności agroturystycznej przedsiębiorców rolnych w formie spółki handlowej. W Polsce takie rozwiązanie jest utrudnione z uwagi na fakt, że rolnik nie ma statusu przedsiębiorcy. Założenie spółki prawa handlowego przez rolnika spowodowałoby utratę wszystkich przywilejów,

²² Można posłużyć się definicją rolnika indywidualnego zawartą w ustawie z 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego lub definicją rolnika z art. 6 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Art. 6 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego zawiera definicję rolnika indywidualnego, według której za rolnika indywidualnego uważa się osobę fizyczną, będącą właścicielem lub dzierżawcą nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni użytków rolnych nieprzekraczającej 300 ha, prowadzącą osobiście gospodarstwo rolne, posiadającą kwalifikacje rolnicze, zamieszkałą w gminie, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych wchodzących w skład tego gospodarstwa. Ustawa z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, zgodnie z art. 6, rolnikiem nazywa pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkującą i prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osobę, która przeznaczyla grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia. Posiadaczem jest właściciel lub osoba działająca w przekonaniu, że jest właścicielem (posiadacz samoistny), natomiast posiadaczem zależnym np. dzierżawca, użytkownik czy inna osoba, której prawo do korzystania z posiadanego gospodarstwa wynika z umowy zawartej z właścicielem (posiadacz zależny).

²³ Dz. U. Nr 200, poz. 1442.

²⁴ Art. 7 pkt 1 stanowi, że dowodem potwierdzającym osobiste prowadzenie gospodarstwa rolnego jest oświadczenie prowadzącego to gospodarstwo, poświadczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

wyłączenie spod reżimu rolnego i podporządkowanie przepisom ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Art. 3 wiąże świadczenie usług turystycznych wykonywanych przez rolnika z gospodarstwem rolnym. Definicje gospodarstwa rolnego w polskim ustawodawstwie mają charakter przedmiotowy²⁵. Według R. Budzinowskiego, gospodarstwo rolne można ująć z funkcjonalnego punktu widzenia, które obejmuje określoną działalność²⁶. W tym przypadku przez prowadzenie gospodarstwa należy rozumieć wykonywanie działalności rolniczej. Takie ujęcie zbliżone jest do włoskiej koncepcji przedsiębiorstwa rolnego. Wydaje się więc, że wyjątek przewidziany w art. 3 ustawy o s.dz.g. w stosunku do usług świadczonych turystom jest uwarunkowany prowadzeniem przez rolnika podstawowej działalności rolniczej²⁷. Wyłączenie spod przepisów ustawy o s.dz.g. aktywności podejmowanych w gospodarstwach, które nie prowadzą żadnej działalności rolniczej, tworzyłoby nierówne warunki konkurencji dla rozwoju turystyki wykonywanej poza gospodarstwami rolnymi²⁸. Dlatego też agroturystyki niepołączonej z działalnością rolniczą nie należy zaliczać do aktywności objętej wyłączeniem na podstawie art. 3²⁹.

Warto zauważyć, że polskie przepisy wiążące agroturystykę z gospodarstwem rolnym, którego składnikiem jest grunt rolny, ograniczają możliwość łączenia jej z działalnością rolniczą niezwiązaną z wykorzystaniem gruntu³⁰. Nie jest to zgodne z nowoczesnym rozumieniem rolnictwa, które

²⁵ Pojęcie „gospodarstwa rolnego” zostało zdefiniowane w różnych aktach prawnych: w art. 55³ k.c., w art. 2 ust. 1 ustawy z 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. 2006, Nr 136, poz. 969; ost. zm.: Dz. U. 2006, Nr 249, poz. 1825), w art. 6 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

²⁶ Według R. Budzinowskiego: „[...] prowadzenie gospodarstwa może podpadać pod określenie działalności gospodarczej z art. 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, a temu, który zawodowo i we własnym imieniu tę działalność podejmuje i wykonuje, można przypisać miano przedsiębiorcy”; (idem, *Pojęcie gospodarstwa rolnego według art. 4 k.c. (rozważania na tle art. 55³ k.c.)*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1991, z. 3, s. 65).

²⁷ W. J. Katner, op. cit., s. 45.

²⁸ C. Kosikowski, *Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 29.

²⁹ Tak M. Szydło, op. cit., s. 66.

³⁰ Ustawodawca posługuje się pojęciem gospodarstwo rolne i odsyła w art. 2 ust. 4 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych do znaczenia tego pojęcia w rozumieniu przepisów ustawy o podatku rolnym. Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 ust. 1 ustawy o podatku rolnym, gospodarstwem rolnym jest obszar gruntów o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy, stanowiący własność lub znajdujący się w posiadaniu osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej, w tym spółki nieposiadającej osobowości prawnej.

wychodzi poza koncepcję gruntową³¹. W tym przypadku odpowiedniejsze byłoby posługiwanie się funkcjonalnym ujęciem gospodarstwa rolnego, które odzwierciedla oderwanie się od tradycyjnej gruntowej koncepcji³². Przemawiają za tym także względy praktyczne. W świetle obecnie obowiązujących przepisów, osoby posiadające ponad 1 ha powierzchni użytków rolnych, które nie prowadzą żadnej produkcji rolniczej, mogą korzystać z ulg i uzyskują dodatkowe korzyści w postaci większego dochodu, niż w przypadku rejestracji firmy i ponoszenia świadczeń na ogólnie obowiązujących zasadach³³. Dlatego wskazane byłoby takie ujęcie definicji agroturystyki, które jednoznacznie wiązałoby ją z działalnością rolniczą³⁴.

Z uwagi na fakt, że działalność agroturystyczna musi być wykonywana w czynnym gospodarstwie rolnym, będzie ona zazwyczaj jedynie działalnością dodatkową, uboczną wobec podstawowej działalności rolniczej, co uzasadnia złagodzenie rygorów dotyczących jej podejmowania i wykonywania³⁵. Koncepcja dodatkowego i ubocznego wymiaru tej działalności w stosunku do działalności podstawowej, jaką jest produkcja rolna, nie została wyrażona przez polskiego ustawodawcę *expressis verbis*. Posługując się włoską konstrukcją „powiązania”, można stwierdzić, że – podobnie jak we Włoszech – podstawą stanowiącą o rolniczym charakterze działalności agroturystycznej jest spełnienie kryteriów przedmiotowego i podmiotowego. Oznacza to, że ten sam rolnik wykonuje zarówno podstawową działalność rolniczą, jak i agroturystyczną (uboczną), a do jej wykonania wykorzystywana jest organizacja stworzona do prowadzenia podstawowej działalności rolniczej, jej zasoby i wyposażenie.

5. Przechodząc do analizy zakresu przedmiotowego, należy sięgnąć do treści omawianego art. 3 ustawy o s.d.z.g. i art. 21 pkt 43 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych³⁶. Art. 3 ustawy o s.d.z.g. wyłącza

³¹ Szerzej na ten temat R. Budzinowski, *Pojęcie gospodarstwa...*, s. 66 i n. W doktrynie postulat oparcia definicji gospodarstwa rolnego na innym niż ziemia czynniku produkcji zgłaszali M. Błażejczyk i A. Stelmachowski, *Nowe zjawisko w produkcji rolniczej i pararolniczej a ustrój prawny polskiego rolnictwa*, „Państwo i Prawo” 1999, nr 1, s. 39.

³² R. Budzinowski, *Koncepcja gospodarstwa...*, s. 150.

³³ Zob. W. Józwiak, *Potrzebna jest rewizja pojęcia gospodarstwo rolne oraz związanych z nim praw i obowiązków*, „Wieś i Rolnictwo” 2005, nr 1, s. 21.

³⁴ Zob. R. Budzinowski, *Gospodarstwo rolne i przedsiębiorstwo rolne*, w: *Prawo rolne*, red. A. Stelmachowski, Warszawa 2005, s. 64.

³⁵ Opinię o ubocznym charakterze agroturystyki wygłaszają M. Szydło, op. cit., s. 66. i W. J. Katner, op. cit., s. 44.

³⁶ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tekst jedn.: Dz. U. 2000, Nr 14, poz. 176 z późn. zm.

spod działania ustawy dość wąski zakres usług. Należą do nich: wynajmowanie pokoi, sprzedaż posiłków domowych (nie zaś prowadzenie innych ogólnodostępnych usług gastronomicznych) oraz świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów na terenie gospodarstwa rolnego.

Przez pojęcie „świadczenie usług w gospodarstwie rolnym” należy rozumieć wykonywanie ich w oparciu o zabudowania, grunty i inne zasoby tego gospodarstwa, bez zmiany ich charakteru i naruszenia podstawowej funkcji, czyli przy zachowaniu zdolności do produkcji rolnej. Budynek i obszary o zmienionej trwale funkcji nie mogą być uznane za część gospodarstwa rolnego. Kryterium wykorzystywania gospodarstwa rolnego musi być spełnione przede wszystkim w odniesieniu do świadczenia „innych usług związanych z pobytem turystów”, co ogranicza możliwość wykonywania usług rekreacyjnych, takich jak hippoturystyka, organizowanie wycieczek itp. Powoduje to uszczuplenie oferty rekreacyjnej, którą może świadczyć rolnik w ramach agroturystyki podlegającej reżimowi rolnemu. Warto wziąć pod uwagę rozwiązanie ustawodawcy włoskiego, który w nowej ustawie 96/2006 odstąpił od obowiązku wykonywania działalności rekreacyjnych, kulturalnych i dydaktycznych wyłącznie na terenie gospodarstwa rolnego, ze względu na to, że obszar gospodarstwa mógł ograniczać lub uniemożliwiać realizację tych aktywności³⁷. Należy dodać, że w Polsce – podobnie jak we Włoszech – świadczenie usług rekreacyjnych dla osób niekorzystających z noclegu wykracza poza pojęcie „świadczenie usług związanych z pobytem turystów” zawarte w art. 3 ustawy o s.dz.g.

Przechodząc do wyjaśnienia pojęć „wynajmowanie pokoi” i „sprzedaż posiłków domowych” należy odnieść się do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jej art. 21 pkt 43 przewiduje zwolnienie z opodatkowania z tytułu prowadzenia działalności agroturystycznej, jeżeli spełnione są określone warunki. Stanowią one kolejne, swoiste kryteria „powiązania”, które przesądzają o rolniczym charakterze działalności agroturystycznej. Zgodnie z treścią omawianego artykułu, wolne od podatku są dochody uzyskane z tytułu wynajmu pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym oso-

³⁷ Zob. art. 2 pkt 3 lit. d) włoskiej ustawy 96/2006. Ustawodawca włoski wprawdzie zezwolił na wykonywanie wymienionych działalności także poza terenem gospodarstwa rolnego, ale uznanie ich za działalność agroturystyczne uzależnił od spełnienia innych warunków (spełnianie przez nie kryterium powiązania z działalnością rolniczą „z natury” i z zasobami gospodarstwa rolnego oraz dowartościowanie terytorium i dziedzictwa wiejskiego); szerzej zob. A. Kapała, op. cit., s. 209.

bom przebywającym na wypoczynku oraz dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5.

Za istniejący budynek mieszkalny należy uznać taki, dla którego właściwy organ wydał decyzję w sprawie pozwolenia na użytkowanie obiektu lub w którym zameldowani są mieszkańcy. Warto dodać, że w ramach Działania 2.4. „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” wsparciu nie podlega budowa budynków mieszkalnych przeznaczonych na potrzeby prowadzenia działalności agroturystycznej, a jedynie rozbudowa, nadbudowa, przebudowa lub remont połączony z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych³⁸. Takie rozwiązanie zbliżone jest do treści art. 3 włoskiej ustawy 96/2006, który zezwala na prowadzenie agroturystyki jedynie w budynkach istniejących, propagując w ten sposób pielęgnowanie dziedzictwa architektury wiejskiej.

Przesłanką warunkującą zastosowanie zwolnienia jest także miejsce usytuowania budynku. Biorąc pod uwagę, że działalność agroturystyczna nie może zmienić rolniczego charakteru gospodarstwa, pokoje muszą znajdować się w budynkach mieszkalnych położonych na terenie gospodarstwa, a nie w budynkach specjalnie zbudowanych na potrzeby gości³⁹. Ustawa o s.d.z.g. z 2004 r. wykluczyła z zakresu art. 3 działalność wynajmowania miejsc na ustawianie namiotów, którą wymieniała poprzednio obowiązująca ustawa z 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej⁴⁰.

Kolejny warunek przewidziany w art. 21, dotyczący nieprzekraczania liczby 5 pokoi, nie budzi zastrzeżeń, bowiem działalność usługowa w zakre-

³⁸ Zob. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2007 r. w sprawie szczególnych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej ramach Działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

³⁹ Zgodnie z postanowieniem Naczelnika Urzędu Skarbowego w Kętrzynie z 24 maja 2005 r., nr US.III/415-26/05, rolnik skorzysta ze zwolnienia, jeżeli wynajmie pokój w budynku mieszkalnym stanowiącym składnik jego gospodarstwa rolnego, a nie pokój w jakimkolwiek budynku mieszkalnym.

⁴⁰ W literaturze wyrażony został postulat całkowitego zwolnienia małych pól biwakowych, np. przy uwzględnieniu maksymalnej ilości stanowisk biwakowych. I. Czaja-Hliniak, *Zasady opodatkowania agroturystyki w 1995 roku*, „Prawo Rolne” 1995, nr 1, s. 35: „W praktyce zdarza się prowadzenie małych pól biwakowych na gruntach stanowiących nieużytki lub gruntach bardzo niskiej klasy posiadających walory turystyczne, np. na brzegu rzeki lub skraju lasu. Uzyskane z tego tytułu dochody są niewspółmiernie niższe niż z wynajmu pokoi. Stąd powinny być objęte zwolnieniem lub przynajmniej zryczałtowaną formą opodatkowania w postaci karty podatkowej, skoro kartą objęte jest znacznie bardziej dochodowe prowadzenie parkingów”, ibidem, s. 40.

się agroturystyki ma charakter uboczny⁴¹. Ilość osób przebywających w tych pokojach nie ma znaczenia dla możliwości stosowania zwolnienia. Takie rozwiązanie jest nawet mniej rygorystyczne w porównaniu z włoskim, przewidującym limit 10 osób. Ograniczenie ilości wynajmowanych pokoi – podobnie jak we Włoszech – ma na celu wsparcie agroturystyki realizowanej w działających gospodarstwach rolnych i niedopuszczenie, aby działalność agroturystyczna stała się zbyt absorbująca.

Zakres przedmiotowy art. 3 ustawy o s.d.z.g. obejmuje także sprzedaż posiłków domowych. Dochody uzyskiwane z tego tytułu podlegają zwolnieniu z podatku dochodowego, ale wyłącznie w przypadku żywienia osób korzystających z pokoi gościnnych i przebywających na wypoczynku pod warunkiem nieprzekroczenia limitu 5 pokoi. Tak więc zwolnienie dochodów z tytułu wynajmu pokoi ma charakter samodzielny, a zwolnienie dochodów z tytułu wyżywienia jest uwarunkowane wynajmem pokoi⁴². Zatem ustawodawstwo polskie, w odróżnieniu od włoskich przepisów, nie kwalifikuje podawania posiłków jako usługi, która może oddzielnie stanowić działalność agroturystyczną. Rozwiązanie przyjęte we Włoszech znajduje uzasadnienie szczególnie w sytuacji, gdy w budynku mieszkalnym nie ma możliwości wynajmowania pokoi, ale istnieją – na bazie produktów żywnościowych pochodzących z własnego gospodarstwa – warunki do wydawania posiłków domowych. Ponadto, ze względów praktycznych i ekonomicznych, gdy nie wszystkie pokoje są zajęte, nieopłacalne jest świadczenie wyżywienia jedynie dla kilku osób. Korzystne zatem byłoby uniezależnienie zwolnienia dochodów z tytułu wyżywienia od wynajmu pokoi, przy zachowaniu ograniczenia ilościowego wydawanych posiłków⁴³.

Jeśli chodzi o wydawanie posiłków, warto jeszcze zwrócić uwagę na kilka różnic między włoską a polską regulacją. Polskie przepisy nie nakładają obowiązku serwowania produktów pochodzących z własnego gospodarstwa rolnego ani też produktów regionalnych. Zastosowanie włoskiego rozwiązania w tym zakresie mogłoby korzystnie wpłynąć na rentowność produkcji, a także na szerzenie wiedzy o lokalnych tradycjach gastronomicznych. Ponadto, w przeciwieństwie do włoskich przepisów, w Polsce sprzedaż alkoholu wykracza poza pojęcie „posiłków domowych”, a zatem nie jest wyłączona spod działania ustawy o swobodzie działalności go-

⁴¹ Ibidem, s. 40.

⁴² Ibidem, s. 35.

⁴³ Ibidem, s. 40.

spodarczej⁴⁴. Nie jest więc możliwa sprzedaż alkoholu poza działalnością gospodarczą przez osobę niebędącą przedsiębiorcą, w tym także przez rolnika działającego w oparciu o art. 3 ustawy o s.d.z.g. Zezwolenia nie wymaga jedynie poczęstunek alkoholem własnej produkcji, który nie wpływa na cenę oferowanych usług.

Biorąc pod uwagę fakt, że przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie stosuje się do przychodów z działalności rolniczej, z wyjątkiem przychodów z działów specjalnych produkcji rolnej, (art. 2 ust. 1 teże ustawy) ustawodawca uznaje dochody uzyskane z tytułu wynajmu pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych położonych w gospodarstwie rolnym na terenach wiejskich osobom przebywającym na wypoczynku oraz dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza 5, za kategorię dochodów związanych z działalnością rolniczą⁴⁵.

Wprowadzony przez ustawodawcę polskiego zakres zwolnienia z podatku dochodowego przesądza o kształcie agroturystyki podlegającej uprzywilejowanemu reżimowi rolnemu. W świetle przepisów tej ustawy i ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, polski ustawodawca – podobnie jak włoski – zrównał formalnie działalność agroturystyczną z działalnością rolniczą. Powiązanie z działalnością rolniczą uzasadnia podporządkowanie jej odrębnemu od działalności gospodarczej reżimowi rolnemu. Uprzywilejowane traktowanie agroturystyki ułatwiło rolnikom prowadzenie działalności komplementarnych.

Należy w tym miejscu podkreślić, że działalność, która nie spełnia warunków z art. 3 lub z przepisów podatkowych, nadal może być nazywana agroturystyką, mimo że traci uprzywilejowanie w ramach reżimu rolnego. Natomiast, w myśl włoskich przepisów, jako agroturystyczne kwalifikują się wyłącznie takie działalności, które spełniają wszystkie warunki i kryteria powiązania z działalnością rolniczą, przewidziane w ustawie o agroturystyce. Niespełnienie choćby jednego warunku powoduje powstanie gospodarczej działalności w zakresie turystyki wiejskiej. Wydaje się, że takie rozgraniczenie pojęć jest słuszne, utożsamianie bowiem turystyki wiejskiej z agroturystyką może wprowadzać w błąd klienta i być przyczy-

⁴⁴ W tym przypadku konieczne byłoby uzyskanie statusu przedsiębiorcy oraz – zgodnie z art. 18 ustawy z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskanie – zezwolenia wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta) na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia na miejscu.

⁴⁵ Na temat podatku dochodowego w działalności rolniczej zob. J. Bieluk, *Podatek dochodowy w działalności rolniczej*, „Studia Iuridica Agraria”, t. VI, Białystok 2007, s. 201 i n.

ną rozczarowania i poczucia nienależytego wykonania umowy⁴⁶. Dlatego potrzebne jest prawne wyodrębnienie pojęcia agroturystyki, jako szczególnej, kwalifikowanej formy turystyki wiejskiej, która powinna spełniać określone kryteria ustalone w przepisach prawa, a stosowanie jej nazwy powinno być prawnie chronione. Art. 9 włoskiej ustawy 96/2006 stanowi, że stosowanie nazwy „agroturystyka” jest zarezerwowane wyłącznie dla gospodarstw rolnych, które prowadzą działalność agroturystyczną w sensie przepisów tej ustawy. Ustawodawca włoski jest świadomy tego, że nazwa i komunikacja są instrumentami, przekładającymi się na ekonomiczne korzyści i dlatego ich stosowanie powinno być ściśle uregulowane⁴⁷.

6. Przeprowadzone rozważania pozwalają na sformułowanie kilku wniosków *de lege ferenda*.

Po pierwsze, konieczne jest sformułowanie prawnej definicji agroturystyki jako działalności podlegającej reżimowi rolnemu i usystematyzowanie rozproszonych przepisów w jednym akcie prawnym (w ustawie).

Po drugie, zaletą istniejących w Polsce uregulowań jest uprzywilejowanie rolniczo-komplementarnej formy turystyki prowadzonej przez rolnika. Jednak uzależnienie ulg prawnopodatkowych od małej liczby wynajmowanych pokoi i świadczenia usług w gospodarstwie rolnym wydaje się niewystarczające. Należy jednoznacznie powiązać agroturystykę z działalnością rolniczą „z natury” i tylko dla takiej formy usług turystycznych zarezerwować nazwę „agroturystyka”.

Po trzecie, warto rozważyć oddzielenie świadczenia podawania posiłków od wynajmu pokoi, aby obie usługi mogły być samodzielnie kwalifikowane jako agroturystyczne.

Po czwarte, wydaje się zasadne umożliwienie organizowania działalności rekreacyjnych także poza terenem gospodarstwa rolnego. Wzorem włoskiej konstrukcji, agroturystyka w Polsce powinna kojarzyć się także z podawaniem produktów wytworzonych we własnym gospodarstwie oraz – na ile to jest możliwe – produktów tradycyjnych dla danego regionu. Wzbogaciłoby to ofertę gospodarstw i stanowiłoby dodatkową gwarancję, że w danym gospodarstwie jest prowadzona wytwórcza działalność rolnicza.

⁴⁶ Np. gdy w gospodarstwie nie prowadzi się działalności rolniczej, turyści nie mają możliwości zapoznania się z rzemiosłem rolniczym; por. J. Raciborski, op. cit., s. 90 i 102.

⁴⁷ Zob. S. Rizzioli, *Riserva di denominazione. Classificazione*, w: *Legge 20 febbraio 2006 n. 96 Disciplina dell'agriturismo*, „Rivista di Diritto Agrario” 2006, nr 4, s. 593.

Po piąte, należy stwierdzić, że nie jest możliwe dosłowne przeniesienie włoskiej definicji do polskiego porządku prawnego. Wymagałoby to uprzedniego wprowadzenia kategorii przedsiębiorcy rolnego oraz szerokiej definicji działalności rolniczej, obejmującej działalność „powiązaną”. Dzięki temu agroturystyka będzie mogła w pełni podlegać reżimowi rolnemu jako działalność powiązana z działalnością rolniczą „z natury”. Ponadto takie ujęcie definicyjne wzmocni pozycję rolnika prowadzącego omawiane działalności i będzie bardziej adekwatne do funkcji rolnictwa w ramach rozwoju obszarów wiejskich⁴⁸, pozwoli bowiem rolnikowi (przedsiębiorcy rolnemu) różnicować źródła dochodów rolniczych i realizować wielofunkcyjność swojego gospodarstwa rolnego (przedsiębiorstwa rolnego), co w szerszej perspektywie korzystnie wpłynie na utrzymywanie i aktywizację działalności ludzkiej na terenach wiejskich.

LEGAL CONCEPT OF FARM TOURISM

Summary

Polish legislation lacks a term of "farm tourism" defined as a legal concept. The term is only described, and as such referred to, in various legal acts. In the paper an attempt is made to define farm tourism for the purposes of Polish law. The considerations presented in the paper have been based on relevant regulations binding under Italian law.

A draft definition of farm tourism, its scope and contents proposed in the paper have been based on the analysis of Art. 3 of the Act on personal income tax. It has been shown that the provisions of that article practically do not differentiate between farm tourism activity and agricultural activity. The advantage of the currently binding regulations in Poland though, is the privileged position of the agricultural-complementary form of farm tourism.

The authoress nevertheless postulates formulation of a legal definition of farm tourism and incorporation of the many regulations dispersed in different acts into one statute. A direct transposition, or even a mere copy, of the Italian definition of farm tourism into the Polish legal system would require a prior implementation of a concept of an agricultural entrepreneur and a broad definition of an agricultural activity that would also extend upon related activities. The proposed solution would nevertheless facilitate diversification of agricultural activities and would enable farmers to make a better multifunctional use of their holding.

⁴⁸ Za R. Budzinowskim, *Prawne pojęcie działalności rolniczej*, „Prawo i Administracja”, t. II, Piła 2003, red. R. Budzinowski, s. 178: „Obecny stan regulacji nie służy wzmocnieniu statusu podmiotów prowadzących działalność rolniczą, gdyż umożliwia ich różne traktowanie z uwagi na rodzaj prowadzonej działalności. W prawie włoskim możliwość ujmowania działalności rolniczej jako działalności gospodarczej już bardzo dawno znalazła rozstrzygnięcie normatywne i nie budzi wątpliwości”. Zob. też R. Budzinowski, *Gospodarstwo rolne i przedsiębiorstwo rolne...*, s. 66.

LA NOZIONE GIURIDICA DI AGRITURISMO

Riassunto

Nella legislazione polacca il termine „agriturismo” non è stato definito. Nei diversi atti normativi vi sono espressioni descrittive di questo fenomeno. L'obiettivo dell'articolo è il tentativo di formulare la definizione giuridica dell'agriturismo nell'ordinamento polacco. Il punto di riferimento per le considerazioni è la vigente normativa italiana.

L'analisi dell'articolo 3 della legge sulla libertà dell'attività imprenditoriale e dell'articolo 21 della legge sull'imposta sul reddito delle persone fisiche costituisce la base dalla quale l'Autrice formula una proposta di definizione dell'agriturismo e ne precisa l'ambito soggettivo e oggettivo. Nonostante il fatto che l'agriturismo, a contrario della legge italiana, non costituisca nell'ordinamento polacco una categoria dell'attività agricola, l'Autrice dimostra che, alla luce delle disposizioni analizzate, il legislatore polacco ha equiparato formalmente l'attività agrituristica all'attività agricola. Inoltre, va rilevato che nella legge polacca, similmente come in quella italiana, l'assoggettamento delle attività agrituristiche al regime agricolo è giustificato solo quando esse vengono esercitate dallo stesso agricoltore come attività accessoria (laterale) rispetto alla principale attività agricola.

In conclusione l'Autrice osserva che l'aspetto positivo delle vigenti norme polacche è quello che esse riservano un trattamento privilegiato all'agriturismo, inteso come attività complementare all'agricoltura. L'Autrice propone di introdurre la nozione giuridica dell'agriturismo e di semplificare le disperse norme in un atto unico dedicato all'agriturismo (una legge). La mera trasposizione della definizione italiana nell'ordinamento polacco non è possibile, poichè richiederebbe la previa introduzione della categoria dell'imprenditore agricolo e della larga definizione dell'attività agricola comprendente le attività connesse. L'adozione delle soluzioni proposte renderebbe più facile all'agricoltore la diversificazione dell'attività agricola e permetterebbe di realizzare la multifunzionalità nella propria azienda agricola.